

RIBÁR & PARTNERS
ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA

NE/PREDVÍDA- TEĽNOSŤ TRESTU

ANALÝZA DODRŽIAVANIA PRINCÍPU
PREDVÍDATEĽNOSTI V OBLASTI NEZÁKONNÉHO
OBCHODU, PRECHOVÁVANIA MARIHUANY

autor: JUDr. Igor Ribár
Mail: igor.ribar@rs-p.digital
Web: rs-p.digital

0 ANALÝZE

Slovenská právna úprava je dlhodobo kritizovaná z dôvodu jej neprimeraného, krutého trestania užívateľov marihuany. Slovenská republika ako jedna z mála krajín v Európskej únii trestá prechovávanie a pestovanie marihuany (alebo aj akejkoľvek inej drogy) na osobnú spotrebu neprimerane prísnyimi trestami, oveľa prísnejšie ako za násilné trestné činy. Okrem prísnosti trestov je osobitým problémom legislatívy a rozhodovacej praxe aj nemožnosť predvídať výšku trestu.

ČO JE PREDVÍDATEĽNOSŤ

Princíp predvídateľnosti rozhodovania a rozhodnutia znamená, že účastníci právnych vzťahov môžu legitímne očakávať, že štátne orgány budú v skutkovo a právne porovnateľných prípadoch rozhodovať rovnako.

Z požiadavky, že výklad musí byť rozumne predvídateľný, vyplýva, že zákon musí jasne vymedzovať trestné činy a tresty za ne. Táto podmienka je splnená, ak osoba podliehajúca súdnej právomoci na základe znenia príslušného ustanovenia, a v prípade nutnosti s pomocou jeho výkladu súdmi, môže rozpoznať, ktoré konania a opomenutia zakladajú jej trestnú zodpovednosť a aký trest jej hrozí.

HRANICE TRESTNÝCH SADZIEB

Kvalifikovanie trestného činu v SR sa odvíja od určenia rozsahu škody, ktorá sa odvíja od určenia ceny drogy na čiernom trhu.

kvalifikácia	cena drogy	trest
zločin	11 dávok (bez ohľadu na cenu) až 2 659 €	3 až 10 rokov
obzvlášť závažný zločin	2 660 € až 26 559 €	10-15 rokov
obzvlášť závažný zločin	26 660 € až 132 999 €	15-20 rokov + prepadnutie majetku
obzvlášť závažný zločin	133 000 € a viac	20 rokov až doživotie + prepadnutie majetku

Osobitne k cenovým hraniciam uvádzame, že určovanie rozsahu ceny bolo nastavené v roku 2005 v korelácii s vtedy platnou výškou minimálnej mzdy. Cenové hranice nezohľadňujú infláciu a vývoj ekonomiky.

METODIKA ZISŤOVANIA CIEN NA ČIERNOM TRHU

Zisťovanie ceny na čiernom trhu vykonáva Národná protidrogová jednotka (NPJ). NPJ zisťovanie vykonáva každý štvrtrok a pre každý samosprávny kraj samostatne. Zisťovanie vykoná analýzou spisov, analýzou záchytov drogy, vyťažovaním osôb, výsluchmi samotných užívateľov drog, predajcov drog a zisťovaním od osôb evidovaných na karte informátorov.

Presná metodika a postup nie je kodifikovaný. Páchatelia nemajú možnosť preveriť, koľko záchytov a výsluchov bolo v danom štvrtroku vykonaných, a teda overiť si zdroj údajov o cene. Páchatelia majú možnosť sa len oboznámiť s cenovým prehľadom, ktorý je verejne dostupný tu: <https://www.minv.sk/?ceny-drog-na-ciernom-trhu>, prípadne s odborným vyjadrením NPJ o cenách, ktoré kopíruje znenie verejne dostupných zdrojov.

Cena drogy je vyjadrená za jeden gram. NPJ ale bližšie nekonkretizuje kvalitu drogy, druh predaja (veľkoobchod, maloobchod) a ani spôsob pestovania (indoor alebo outdoor). Z výsluchov pracovníkov NPJ vykonaných v rámci trestného konania vyplýva, že majú informácie o tom, že ceny marihuany sú rôzne, a to v závislosti od toho, či ide o predaj konečnému užívateľovi alebo veľkoobchod, atď. Tieto ceny však NPJ štvrtročne neaktualizuje pre každý samosprávny kraj z dôvodu absencie takýchto informácií. NPJ tak uvádza len obvyklé ceny, prípadne najnižšie a najvyššie zistenú cenu drogy.

STANOVENIE CENY DROGY SÚDOM

Ustáleným súdnym názorom je, že úlohou súdu je zisťovať najnižšiu cenu, za ktorú sa droga predáva.

Zistenie ceny vychádza zo správ, ktoré poskytuje NPJ. V prípade, ak NPJ určí cenu drogy cenovým rozptylom t. j. určením najnižšej a najvyššej zistenej ceny, súd aplikuje najnižšiu cenu.

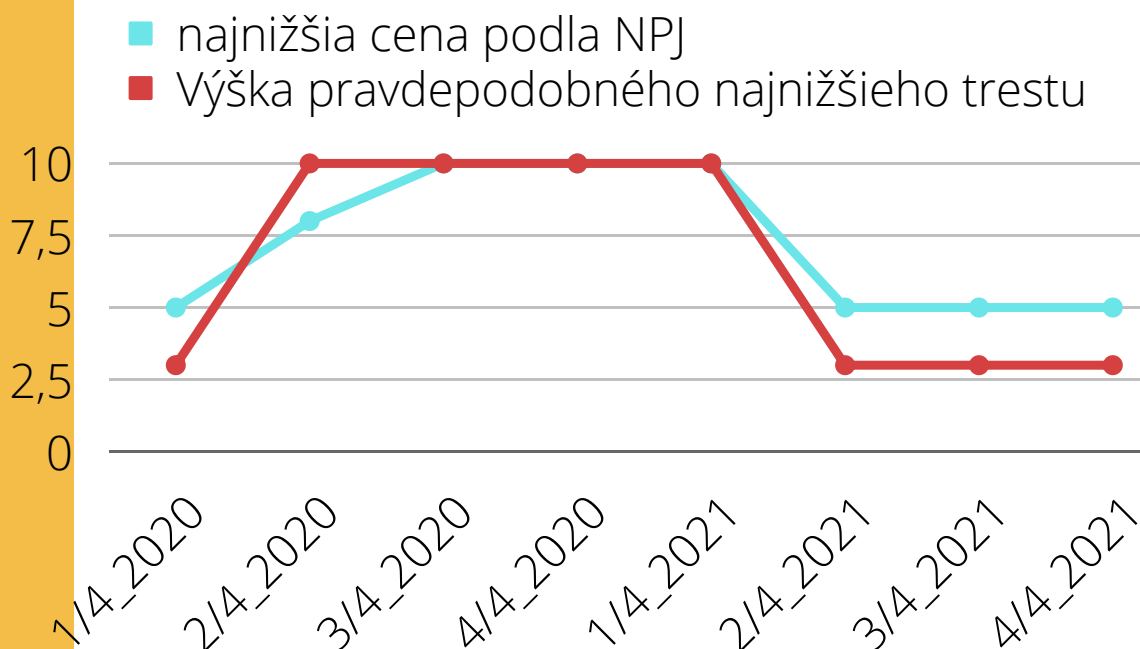
Cenu drogy je možné zistiť aj z vykonaného dokazovania pred súdom, t. j. z výsluchov svedkov, príslušníkov polície, zo záznamov získaných informačno-technickými prostriedkami a pod.

PARADOX DÍLERA

Predmetná metodika spolu s absenciou zákonnej úpravy, ktorá by rozdielne trestala predaj drog a prechovávanie drog, spôsobuje situácie, kedy je v záujme zabezpečenia nižšieho trestu výhodnejšie priznať sa k predaju drogy a vyvinúť dokazovanie s cieľom preukázať najnižšiu cenu drogy. Prechovávatelia drog, ktorí ale nemali v úmysle drogu predať, sa dostávajú do dôkaznej núdze z dôvodu, že nemôžu preukázať, za koľko drogu predávali, na rozdiel od predajcov, keďže drogu neponúkali na predaj. Cena drogy je pre prechováateľov určená z ceny drogy, za ktorú by ju mohli predať, aj napriek tomu, že ju predať nechceli.

ZÁVAŽNOSŤ SKUTKU SA MENÍ V ČASE

V zmysle štatistík NPJ je možné ustáliť, že NPJ v rokoch 2020 až 2021 zachytila v Bratislavskom kraji každý štvrtrok marihuanu s rôznou cenou. Na modelovom príklade nižšie v texte môžeme vidieť vývoj ceny marihuany v rokoch 2020 až 2021 a vývoj výšky minimálneho trestu odňatia slobody za 500 g marihuany.

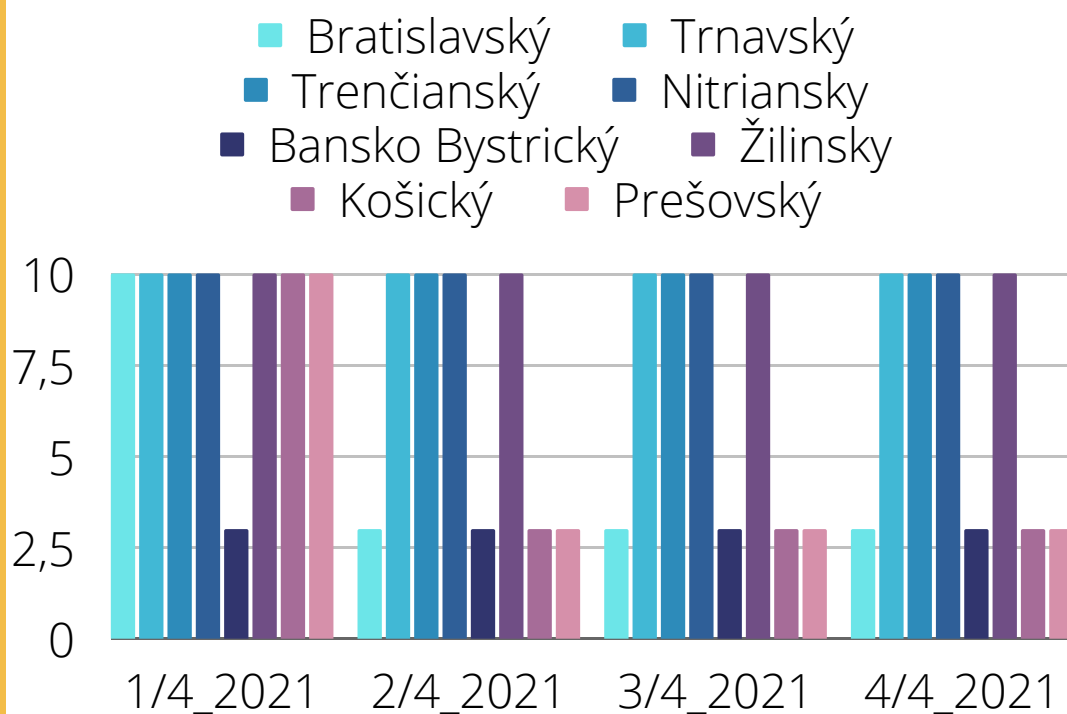

Výška minimálneho trestu v rozmedzí dvoch rokov variuje medzi číslom 3 a 10. Za to isté konanie tak bolo možné uložiť podmienený trest na 3 roky aj trest odňatia slobody na 10 rokov. Výška trestu závisí teda od toho, aké záchyty sa NPJ podarí odhaliť. Ide o kontingentný, náhodný prvok. Ak došlo k záchytu s nízkou cenou, automaticky výšky trestov klesali, ak nie, tak tresty stúpali. Výška ceny určenej NPJ nie je prejav trhovej krivky (dopyt/ponuka), ale otázka náhody zistenia ceny. Kolísanie hranice minimálnej výšky trestu, ktorý hrozí páchatelovi, ovplyvňuje skutočnosť, či je páchatel väzobne stíhaný. Pri spodnej hranici 10 rokov zákon umožňuje nahradenie väzby len vo výnimočných prípadoch. V období 2. štvrtroku 2020 až 1. štvrtroku 2021 tak dochádzalo k tzv. automatickému, formálnemu nárastu väzobne stíhaných vecí.

ZÁVAŽNOSŤ SKUTKU SAMENÍ V MIESTE

NPJ na základe pokynu Prezídia Policajného zboru vykonáva zistenia ceny drogy pre jednotlivé samosprávne kraje, pričom výška trestu sa určuje v závislosti od toho, kde došlo k zaisteniu drogy.

Na modelovom príklade nižšie v texte môžete vidieť vývoj výšky minimálneho trestu odňatia slobody za 500 g marihuany v jednotlivých krajoch.

Výška minimálneho trestu odňatia slobody opätovne variuje medzi číslom 3 a 10 ale už nie len v čase, ale aj mieste. Za to isté konanie je tak možné uložiť podmienený trest na 3 roky aj trest 10 rokov odňatia slobody. Výška trestu závisí teda nie len od toho, kedy, ale aj kde na území SR páchatelia chytia. Opätovne ide o náhodný prvok.

Závažnosť skutku sa mení podľa toho, kde sa s drogou v rámci územia Slovenska pohybujete, čo spôsobuje možnosť manipulovania s výškou trestu. Kvalifikácia skutku resp. jej zmena v čase spôsobujú aj zmeny miestnej príslušnosti konajúcich orgánov.

Ako príklad je možné uviesť záchyt marihuany v obci Tešedíkovo. Príslušným súdom bol Okresný súd Galanta a miestne OČTK. Po ustálení ceny došlo k zmene kvalifikácie zo zločinu na obzvlášť závažný zločin. Príslušným súdom zostal Okresný súd Galanta. Príslušnou prokuratúrou sa stala Krajská prokuratúra Trnava a príslušným policajným orgánom Krajské riaditeľstvo Nitra.

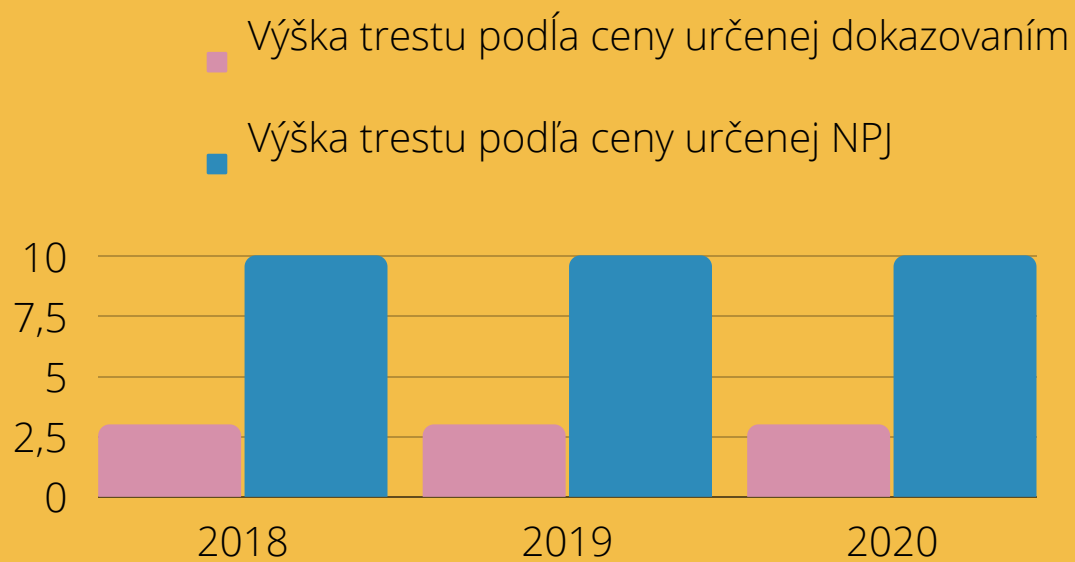
KEĎ CENY NESEDIA

Od roku 2012 slovenské súdy musia povinne zverejňovať svoje rozhodnutia. Obsah predmetných rozhodnutí je verejne dostupný. Z uvedených rozhodnutí je možné identifikovať cenu 1 g marihuany určenej súdom.

Vykonalí sme analýzu viac ako 200 súdnych rozhodnutí súdov v rámci Trnavského kraja. Z výsledkov vyplynulo, že v prípadoch, ak súd má informácie o cene drogy priamo od podozrivých a svedkov, aplikuje cenu drogy rozdielne, ako uvádzajú štatistiky NPJ. Kontrolné vzorky o počte 10 rozhodnutí boli vykonané aj pre iné regióny, kde sa taktiež potvrdila prax, že súdy aplikujú najnižšie zistenú cenu.

Cena zistená súdom v mieste a v čase sa však nezapisuje/nezapísala do štatistík NPJ aj napriek tomu, že ide o overený, identický zdroj informácie, ako používa NPJ. Zistenia o cenách drogy v súdnom konaní sa ignorujú, neprihliada sa na ne v iných súdnych konaniach.

Nižšie v texte môžete vidieť rozdiel v určovaní výšky trestov v roku 2018 až 2020 v Trnavskom kraji na modelovom príklade 500 g marihuany.

Prechovávateľom a pestovateľom bola v danom období určená nesprávna cena drogy a uložený nesprávny trest. Konzekvenciou je teda súdna prax, keď ten istý súd môže posúdiť v rovnakom mieste a v rovnakom čase identický prípad rozdielne, prípadne závažnejšie konanie (predaj) miernejšie.

Na analytickej vzorke 200 rozhodnutí bolo zistené, že v období rokov 2018 až 2020 bolo zaznamenaných viacero súdnych rozhodnutí, v ktorých bola aplikovaná cena marihuany v rozsahu 3 až 5 € za 1 g. Podľa štatistík NPJ bola v danom období cena 10 € za 1 g. K úprave cien uvádzaných NPJ nedošlo, pričom súdy u prechovávateľov a pestovateľov aplikovali v rovnakom čase cenu určenú NPJ, t. j. sumu 10 €. Takto došlo k navýšeniu trestu v rozsahu o 3 až 5 rokov (v extrémnych prípadoch až o 12 rokov) na jeden prípad len v dôsledku aplikovania nesprávnej ceny určenej vyššie uvedenou metodikou.

Slovenské právo a jeho aplikácia v praxi okrem porušenia zásady proporcionality porušuje aj požiadavku, aby trestnoprávne sankcie boli predvídateľné. Táto požiadavka je súčasťou zásady zákonnosti trestných sankcií zakotvenej v článku 49 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie (CFR), ktorá sa v súlade s článkom 52 ods. 3 CFR považuje za takú, ktorá má rovnaký význam a rozsah ako článok 7 ods. 1 Európskeho Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Ak však výklad kľúčových pojmov týkajúcich sa trestných činov a sankcií závisí od posúdenia vnútroštátnymi súdmi od prípadu k prípadu, musí byť výklad „primerane predvídateľný“. Vyššie prezentované značné odchýlky v uplatňovaní príslušných ustanovení Trestného zákona, v dôsledku ktorej je možné dva identické prípady posudzovať rozdielne, svedčia o neexistencii predvídateľnosti v slovenskom práve.

ODPORÚČANIA

Upustenie od určovania rozsahu činu v závislosti od ceny drogy a stanovenie rozsahu podľa hmotnosti účinnej látky v droge. Na danú zmenu je potrebná zákonná úprava. Alternatívne bez zmeny zákona je možné vykonať na základe pokynu Prezídia Policajného zboru zmenu metodiky tak, aby NPJ neurčovala ceny podľa krajov, ale pre celé Slovensko, a to aj z dôvodu, že v súčasnosti dominuje online predaj, ktorý nereflektuje regionálne delenie. Ceny uvádzané NPJ by mala NPJ diverzifikovať podľa závažnosti skutku. Už dnes NPJ disponuje údajmi o cene indoorovej, outdoorovej marihuany, maloobchodnými, veľkoobchodnými cenami, cenami živej rastliny a pod. Diverzifikácia ceny by zároveň spôsobila miernejšie trestanie prechovávateľov a prísnejšie trestanie predajcov.